ROK V

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

N° 6

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 15 MARCA 1930 R.

WSPÓŁCZESNA BROŃ W WALCE Z KRYZYSEM GOSPODARCZYM

Z chaosu powojennego powoli wyłaniają się nowe kierunki życia gospodarczego. Zanika stopniowo tradycjonalizm, będący dziedzictwem [illegible]ługiego szeregu etapów rozwojowych, a racjo- [illegible]jmuje wszystkie dziedziny pracy. [illegible]rcze w pewnej mierze przestaje [illegible]ą interesów indywidualnych, staje [illegible]cej procesem regulowanym przez [illegible]orową, produktem ludzkiej woli [illegible]ołeczeństwa nowoczesne, zmierza- [illegible]nia wstrząsów i przesileń — eko- [illegible]połecznych — dążą do regulowa- [illegible]odukcji i wymiany, lecz również [illegible]wnych czynności. Stałe opanowa- [illegible]junktury, wyeliminowanie wahań i falowań gospodarczych, produkowanie według określonego planu, stosownie do potrzeb i okoliczności — oto hasła dnia dzisiejszego.

Życie gospodarcze przybiera nowe formy organizacyjne, przetwarzając się w planowo instalowaną i świadomie kierowaną aparaturę.

Na tle stopniowego rozkładu liberalizmu gospodarczego starego typu — najwybitniejszym wyrazem nowych tendencyj są wielkie organizacje wytwórców: syndykaty, kartele, trusty, koncerny i t. p. Do przeszłości już należy okres, kiedy opinja społeczna widziała w takich porozumieniach niebezpieczeństwo dla konsumentów, wynikające ze zmonopolizowania pewnej dziedziny wytwórczości, podnoszenia cen i t. d. Życie wykazało, że zrzeszenia poważnych producentów prowadzą nagół ostrożną politykę cen, licząc się z siłą nabywczą ludności i z ogólnemi warunkami rynku. Częstokroć zawarcie syndykatu w pewnej gałęzi przemysłu prowadzi raczej do obniżenia cen, dając jednocześnie gwarancje pod względem jakości wyrobów.

Z drugiej strony — kartelizacja jest często nieodzownym warunkiem szerzej pomyślanej racjonalizacji, prowadząc do podziału pracy, do logicznego skoordynowania systemu frachtów kolejowych, do standaryzacji wyrobów, do wymiany doświadczeń technicznych, do organizowania wspólnych zakładów naukowych.

Pożytek i celowość kartelizacji przemysłu i handlu są tak oczywiste, że nawet radykalne sfery społeczne, które dawniej walkę z kartelami uważały za jeden z ważnych punktów swego programu społeczno - politycznego, teraz zmieniają stopniowo stanowisko, a niekiedy skłonne są uważać kartelizację za środek pokonania wszelkich niedomagań gospodarczych.

Stosunki gospodarcze w Polsce, rozwijające się z pewnem opóźnieniem w porównaniu z Zachodem, nasuwają jednak wiele wybitnych dowodów, przemawiających za kartelizacją. Te dziedziny produkcji, które zdobyły się na kartelizację (jak np. cementownictwo), potrafiły się ostać pomimo niesprzyjającej konjunktury. Inne — (jak włókiennictwo lub garbarstwo), gdzie porozumienia nie zostały ugruntowane — są od szeregu lat dotknięte niepowodzeniami, przybierającemi w ostatnich czasach charakter katastrofalny.

Trzeba dodać, że w zakresie przemysłu chemicznego powyższe spostrzeżenie może być potwierdzone w całej rozciągłości: działy wytwórczości, które ujęte zostały w ramy syndykatów lub karteli, prosperują najlepiej; przedsiębiorstwa idące luzem, w pojedynkę — chylą się do upadku, a w najlepszym razie wegetują.

Proces kartelizacji oddawna przekroczył już granice państw; międzynarodowe zrzeszenia przemysłowe odgrywają coraz większą rolę w licznych dziedzinach, wśród których wytwórczość chemiczna nie stoi na ostatniem miejscu.

Podkreślić wypada, że w takich środowiskach jak Komitet Ekonomiczny Ligi Narodów, lub Międzynarodowa Izba Handlowa, które doniedawna proklamowały bez zastrzeżeń politykę wolnego handlu, widząc w niej rozwiązanie trudności światowego handlu — zaczynają teraz zwyciężać poglądy, wykazujące bezpłodność liberalizmu gospodarczego, a podkreślające wielkie możliwości, kryjące się w kartelizacji.

Polski przemysł chemiczny, uwzględniając powszechne tendencje, musi we wzajemnych porozumieniach szukać wyjścia na spokojne tory skoordynowania produkcji z popytem, starając się również — a może przedewszystkiem — tą bronią walczyć z katastrofą, której widmo kryje się w dzisiejszej fatalnej sytuacji gospodarczej naszego kraju.

SPRAWOZDANIE ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Wydane zostało sprawozdanie Związku Przemysłu Chemicznego R. P. za r. 1929, które otrzymują wszyscy członkowie Związku równocześnie z niniejszym numerem „Wiadomości Przemysłu Chemicznego".

Sprawozdanie nie różni się swym układem od sprawozdań z lat poprzednich i składa się zasadniczo z 4-ch części. Część pierwsza obejmuje dokładny spis wszystkich przedsiębiorstw, wchodzących w skład Związku Przemysłu Chemicznego — z uwzględnieniem osobowego składu Zarządów oraz listy wytwarzanych artykułów. W części drugiej znalazł miejsce skorowidz alfabetyczny artykułów wytwarzanych przez przedsiębiorstwa chemiczne — członków Związku. Część trzecia zawiera dokładne omówienie sytuacji w polskim przemyśle chemicznym w ciągu r. 1930, ujęte w sposób monograficzny. Wreszcie część czwarta jest właściwem sprawozdaniem z działalności Związku Przemysłu Chemicznego.

Sprawozdanie uzupełnione jest spisem przedsiębiorstw, które zostały odznaczone w grupie chemicznej Powszechnej Wystawy Krajowej, przyczem uwzględnione są zarówno odznaczenia wystawowe, jak odznaczenia rządowe.

Sprawozdanie obejmuje 55 stron druku formatu normalnego A. 4 i ilustrowane jest kilku fotografjami.

PRZEWÓZ PRODUKTÓW CHEMICZNYCH

Przewóz produktów chemicznych kolejami polskiemi za lata 1926, 1927, 1928 przedstawiał się — według statystyki Min. Komunikacji — jak następuje (w tonnach):

	1926	1927	1928
Kwas siarkowy	178.867	255.387	246.443
Soda wszelka	76.496	90.165	99.245
Sole chemiczne inne	48.095	67.659	67.978
Smoła węglowa	105.951	137.392	165.437
Produkty destylacji smoły	49.621	52.201	78.576
Barwniki naturalne i sztuczne	23.488	36.230	30.770
Garbniki	27.645	29.751	30.829
Nawozy sztuczne fosforowe	359.205	525.876	649.494
Fosforyty	42.070	96.092	138.136
Nawozy sztuczne potasowe	301.835	425.258	462.927
Nawozy sztuczne azotowe	257.478	320.888	250.985

WŚRÓD KSIĄŻEK

W chwili, gdy traktat handlowy polsko-niemiecki zostaje już ostatecznie zawierany, ukazuje się ciekawa książka B. Rzepeckiego „Zatarg gospodarczy polsko - niemiecki", dająca próbę zbilansowania strat i korzyści, jakie wyniknęły z wojny celnej polsko-niemieckiej. Obszerne to opracowanie, obejmując całokształt spraw związanych z zatargiem gospodarczym, kładzie specjalny nacisk na wpływ, jaki wywarła wojna celna na życie gospodarcze Polski. Autor dowodzi, że wojna celna rozbudziła te siły twórcze oraz wykazała takie możliwości gospodarcze, z których istnienia przy rozpoczęciu wojny celnej społeczeństwo polskie nie zdawało sobie sprawy. Nie upłynął jeszcze rok od rozpoczęcia wojny, gdy Polska nietylko zlikwidowała na G. Śląsku bezrobocie, powstałe wskutek zatargu celnego z Niemcami, lecz nawet powiększyła swoją wytwórczość. W piątym roku wojny nikt już nie wątpi, że przemysł górnośląski może się rozwijać niezależnie od rynku niemieckiego. Zdobyto szereg nowych rynków eksportowych, kompensując w ten sposób utratę rynku niemieckiego.

Wpływ wojny celnej na unifikację gospodarczą Polski wyraził się nietylko w zespoleni[illegible] przemysłu G. Śląska z resztą Pol[illegible] nież w zespoleniu Pomorza oraz [illegible] z całokształtem życia gospodarcze[illegible] zatem wojna celna umożliwiła [illegible] wytwórczości zdobycie rynku [illegible] przezwyciężając przyzwyczajenia [illegible] ne, które w poszczególnych dzielni[illegible] liwiały zbyt pewnych towarów p[illegible]

Istnieją jednak poważne [illegible] ku strat. Zastąpienie pośrednictwa [illegible] go przez inne kraje podrożyło niekiedy koszty sprowadzania towarów. W niektórych wypadkach utrata rynku niemieckiego, zwłaszcza w pierwszych latach wojny, nie mogła być skompensowana przez zdobycie nowych rynków. Brak stałych stosunków handlowych z Niemcami wywarł niewątpliwie wpływ ujemny na międzynarodowe gospodarcze położenie Polski.

Autor poświęca sporo miejsca przemysłowi chemicznemu, ujmując syntetycznie położenie poszczególnych gałęzi naszej wytwórczości. Aczkolwiek szkic ten związany jest tylko fragmentarycznie z całokształtem zagadnienia wojny celnej polsko-niemieckiej, jednak zasługuje na uwagę, przedewszystkiem jeśli mowa o zestawieniach, dotyczących importu artykułów chemicznych z Niemiec.

Natomiast należy się zastrzec z całą stanowczością przeciwko nie opartym na żadnych przesłankach wyliczeniom, dotyczącym wysokości ochrony celnej w Polsce. Autor, powołując się na R. A. Ringmana, twierdzi że ochrona celna na artykuły chemiczne w Polsce wynosi rzekomo 51% ad valorem, pozostając jednak niższą od ochrony celnej we Francji (77% a. v.), w Czechosłowacji (54% a. v.) i t. d. Udokumentowany referat, przedstawiony przez Prof. E. Trepkę na Międzynarodowej Konferencji Ekonomicznej w Genewie, wykazuje przeciętną ochronę celną na artykuły chemiczne w Polsce w wysokości 19,97% ad valorem. Przeciętna wyprowadzona jest z ochrony celnej 3-ch grup artykułów chemicznych: artykułów t. zw. „ciężkiego"

przemysłu chemicznego, nawozów sztucznych oraz barwników.

Poza tą poprawką, której wprowadzenie wydaje się niezbędne w następnem wydaniu cennej książki B. Rzepeckiego, wszystkie inne szczegóły dotyczące wytwórczości chemicznej są dostatecznie ścisłe.

„Zatarg gospodarczy polsko - niemiecki" jest dziełem interesującem, zasługującem na uwagę i opartem na sumiennem przestudjowaniu bogatego materjału.

ROCZNIK INFORMACYJNY O SPÓŁKACH AKCYJNYCH

W r. 1927 zainicjowane zostało w wyniku porozumienia Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów z Bankiem Handlowym w Warszawie — wydawnictwo Rocznika Informacyjnego o Spółkach Akcyj-[illegible]ch. Założeniem wydawnictwa było opubliko-[illegible]ych, dokładnych i pełnych wia-[illegible] wszystkich poważniejszych [illegible] w Polsce. Potrzeba taka była [illegible]wno z uwagi na konieczność po-[illegible] poważnych kół zagranicznych [illegible]twach w Polsce, jak ze względu [illegible] jakiem jest tego rodzaju wydaw-[illegible]rowników przedsiębiorstw pol-[illegible]a banków.

[illegible] wydanie Rocznika jest obecnie opracowywane i — w porównaniu do wydania pierwszego — różni się wprowadzeniem tekstu niemieckiego, decydującego o powodzeniu książki na terenie Europy Środkowej i państw skandynawskich.

Ponieważ koszt wydania Rocznika jest dość wysoki, przeto Redakcja proponuje nie umieszczać bezpłatnie wiadomości o spółkach akcyjnych — jak to miało miejsce w pierwszem wydaniu — lecz pobierać opłatę w wysokości 200 zł., w której to sumie mieściłaby się również cena jednego egzemplarza Rocznika.

Zarząd Związku Przemysłu Chemicznego — jak o tem donosimy na innem miejscu — postanowił czynnie poprzeć wydawnictwo Rocznika Informacyjnego o Spółkach Akcyjnych i zwraca się na tej drodze do wszystkich członków Związku z prośbą o przychylne ustosunkowanie się do propozycyj przedstawicieli Rocznika w powyższym zakresie.

KRONIKA

Dn. 5 marca r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku Przemysłu Chemicznego, na którem — między innemi — postanowiono:

przyjąć w poczet członków Związku Fabrykę Bieli Cynkowej B-ci Löbbecke w Niedzieliskach,

upoważnić Prezydjum i Dyrekcję Związku do ustalenia terminu ogólnego zebrania Związku Przemysłu Chemicznego — w początkach kwietnia r. b.,

poprzeć wydawnictwo „Rocznika Informacyjnego o Spółkach Akcyjnych w Polsce".

Sp. Akc. „Ursus" w Warszawie donosi, że w wyniku współpracy z Prof. J. Czochralskim przystąpiła do wyrobu nowego stopu łożyskowego, składającego się z ołowiu, wapnia, sodu i litu. Stopy te znalazły szerokie zastosowanie w technice, zwłaszcza w kolejnictwie. Powstaje wobec tego w Polsce znaczniejsze zapotrzebowanie na czysty chlorek wapnia, metaliczny sód i lit. Gdyby którakolwiek z fabryk związkowych zainteresowała się bliżej produkcją wskazanych artykułów chemicznych — jesteśmy w możności udzielić bliższych informacyj.

Zwracamy uwagę eksporterów na firmę D. Nagase & Co, Ltd., z siedzibą główną w Osaka, realizującej eksport do Japonji. Europejska filja firmy mieści się w Londynie: 6, Lloyds Avenue, E. C. 3. Wskazana firma prosi o podanie jej adresu przedsiębiorstwom chemicznym, które mogłyby zająć się eksportem do Japonji.

W odznaczeniach państwowych, przyznanych poszczególnym firmom chemicznym, uczestniczącym w grupie chemicznej Powszechnej Wystawie Krajowej, nastąpiło przesunięcie, polegające na przyznaniu Sp. Akc. „Motor" Dyplomu Honorowego, zamiast ogłoszonego poprzednio Medalu Srebrnego.

Min. Komunikacji zamierza wprowadzić na kolejach polskich specjalne skrzynie dla przewozu drobnicy, t. zw. „containery". Zaletą tej inowacji będzie zredukowanie kosztów własnych kolei przez wyzyskanie w silniejszym stopniu taboru oraz skrócenie manipulacyj, związanych z ładowaniem i przesyłaniem drobnicy. Z drugiej strony — nadawcy i odbiorcy będą korzystać z szeregu udogodnień. Mianowicie, transport dokonywany będzie „od drzwi do drzwi", a zatem nie trzeba będzie delegować urzędników celem wykonania czynności nadawczych i odbiorczych. Wobec tego, że po załadowaniu nadawca zamyka i stempluje skrzynię, znika potrzeba asekuracji przesyłek; nie trzeba będzie zaopatrywać towaru w staranne opakowanie, a zatem odpadają koszty z tego tytułu; opłaty taryfowe pobierane będą od wagi zbliżonej do wagi netto (obecnie opakowanie waży ok. 20% przesyłki). Rozładowanie towaru nie będzie narażone na wpływy atmosferyczne, wobec dokonywania tej czynności w fabryce. Pozatem czas trwania transportów będzie znacznie krótszy, wobec usunięcia szeregu manipulacyj kolejowych. Poważne ułatwienia nastąpią przy przeładunkach z kolei normalno-torowych na wąskotorowe.

Znaczne oszczędności, które uzyska kolej przy stosowaniu containerów pozwolą prawdopodobnie na obniżenie kosztów przewozu i odciągnięcie licznych przesyłek od transportów samochodami.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	560	zł.
Alkohol metylowy techniczny	230	„
„ „ czysty 99%	330	„
Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,80	„
Azotniak mielony za 1 kg % N_2	1,80	„
„ granulowany za 1 kg % N_2	2,—	„
Azotan amonu	103,60	„
Benzen handlow 90%	90,50	„
„ czysty	105	„
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	20	„
Chlorek cynku (ług 50%)	55	„
Chlorek wapna bielący	40	„
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22	„
Chloroform czysty	900	„
„ „pro narcosi"	1.800	„
Fenol czysty	300	„
Formalina 30%	250	„
Fosfory rachowskie surowe	3,50—4	„
Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	305	„
„ techniczna	175	„
Karbid	75—80	„
Karbolineum	45	„
Klej kostny	285	„
Klej skórny	400	„
Krezol	140	„
Kwas azotowy 30° Bé w przel. na 100% HNO_3	110	zł
Kwas mrówkowy 85%	241	„
„ siarkowy 60° Bé	7,74	„
„ solny bez arsenu	14	„
„ octowy techn. 30%	110	„
Mączka fosforytowa rachowska 16,5% P_2O_5	7,20—8,25	„
„ kostna odklejona 30% P_2O_5	20	„
Naftalen surowy prasowany	34,50	„
„ czysty w łuskach	68	„
Octan sodu	160	„
„ ołowiu	260	„
Oleina zwierzęca destylat	300	„
„ „ saponifikat	290	„
Oleum 20%	20,85	„
Pirydyna czysta za 1 kg.	12	„
Smoła preparowana	19,95	„
Siarczan amonu	43	„
Siarczek sodu 60/62%	70	„
Soda amonjakalna	25	„
„ kaustyczna	60	„
Sól glauberska kalcynowana niemielona	16	„
Stearyna	300	„
Superfosfat 16%	13,76—15,20	„
Toluen czysty	120	„
Żelatyna techn.	450	„

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg, loco fabry... bez opakowania; ceny za produkty oznaczo... rozumieją się wraz z opakowaniem

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Aparatura laboratoryjna i przemysłowa:
CENTRALA DOSTAW APARATURY DLA LABORATORJÓW I PRZEMYSŁU, Warszawa, Żoliborz, ul. Łączności, tel. 509-76, 538-42.

Barwniki i półprodukty organiczne:
Sp. Akc. „PRZEMYSŁ CHEMICZNY W POLSCE", Zgierz, tel. Łódź 21-01 i Zgierz 19. Warszawa, tel. sprzedaż 108-09, informacje 204-49 i 56-99.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź 21-86.

Błękity Millori i paryski:
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno tel. 12.

Chlorek wapna bielący:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno tel. 12.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa. Czackiego 14. tel. 111-24.

Farmaceutyczne przetwory:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16. tel. Centrala-Spiess.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Sp. Akc. Przem. Tłuszcz. „SCHICHT", Warszawa, Nowy Zjazd 1 telefony: 422-30 do 422-35.

Gumowe artykuły techniczne:
Sp. Akc. „WOLBROM" Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 160-80.

Jedwab sztuczny:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Karbid:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Zakłady „ELEKTRO" Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Ług sodowy odpadkowy:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Novarsenobenzol:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala Spiess.

Oleina zwierzęca:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Phosphit:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN"

Warszawa, Dani... tel. Cen. trala-Sp...

Potaż żrący:
Sp. Akc. „AZOT", ...

Siarka:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa Wilcza 9a, tel. 75-39.

Słomka i włosie wiskozowe:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Smoła pierwszorzędowa:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Soda kaustyczna:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ" Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.

Stearyna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Żelazocyjanki sodowy i potasowy:
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno, tel. 12.

Żelazokrzem 45% i 75%:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne. G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14 Wychodzi 1-go i 15-go każdego miesiąca

Wydawca: w imieniu Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej — Dyrektor Związku, Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI. Drukarnia Współczesna, Szpitalna 10